

EBOLA HEMORAGINĖ KARŠTLIGĖ

Informacija gyventojams

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija informuoja, kad Ebola hemoraginės karštligės protrūkis Vakarų Afrikoje dar kelia tarptautinį susirūpinimą. Šiais metais Gvinėjoje, Liberijoje, Siera Leonėje ir Nigerijoje nuo šios ligos mirė daugiau nei 1500 žmonių.

Kas yra Ebola hemoraginė karštligė?

Ebola hemoraginė karštligė (EHK) - labai sunki, dažnai mirtina liga, nuo kurios mirštamumas siekia iki 90%. Šia liga serga žmonės ir primatai (t.y. makakos, gorilos ir šimpanzės).

Ebola virusas pirmą kartą buvo nustatytas 1976 metais Afrikoje vienu metu kilusiuose protrūkiuose netoli Ebola upės Kongo demokratinėje respublikoje, kitas – vienoje Sudano teritorijoje. Virusio kilmė yra nežinoma, tačiau turimais tyrimų duomenimis, Afrikos vaisiais mintantys šikšnosparniai (*Pteropodidae*) yra pagrindinis natūralus Ebola viruso rezervuaras.

Kaip žmonės užsikrečia Ebola virusu?

Ebola virusas į žmonių populiaciją patenka **kontaktiniu būdu** su laukinių infekuotų gyvūnų krauju, išskyromis, organais ar kūno skysčiais. Taip pat užsikrėtimas gali įvykti sąlyčio metu su sergančiais ar kritusiais gyvūnais (šimpanzėmis, vaisiais mintančiais šikšnosparniais, beždžionėmis, miško antilopėmis) arba tvarkant atogrąžų mišką.

Šio protrūkio Vakarų Afrikos šalyse metu virusas plinta **nuo žmogaus žmogui**. Užsikrėtimas įvyksta per tiesioginį kontaktą su ligonių krauju, kūno skysčiais arba išskyromis (šlapimu, išmatomis, seilėmis, sperma) per pažeistą odą arba gleivines. Užsikrėtimas taip pat gali įvykti, jeigu sveiko žmogaus pažeista oda ar gleivinės liečiasi su ligonio krauju ar kūno skysčiais užterštais aplinkos daiktais, pvz., suteptais drabužiais, patalyne, per panaudotas adatas.

Infekcijos plitimas bendruomenėje vykta mirusiųjų laidojimo ceremonijų metu. Asmenys, mirę nuo EHK, turi būti tvarkomi naudojant neperšlampamą apsauginę aprangą bei pirštines. Lavonai turi būti laidojami **nedelsiant**. Rekomenduojama, kad mirusiuosius laidotų specialiai apmokyti asmenys, aprūpinti specialiomis apsaugos priemonėmis.

Sergantys EHK žmonės pavojingi tol, kol jų kraujyje ar kūno skysčiuose yra randamas virusas. Pasveikęs asmuo dar kurį laiką virusą gali platinti per nesaugius lytinius santykius, nes kūno skysčiuose virusas gali būti iki 7 savaičių po pasveikimo.

Specifinio gydymo EHK gydyti kol kas **NĖRA**. Sunkiai sergantiems ligoniams reikalingas intensyvus palaikomasis gydymas.

Pagrindiniai Ebola hemoraginės karštligės požymiai

Inkubacinis ligos periodas¹ trunka 2-21 dieną. Užsikrėtęs asmuo gali perduoti virusą kitiems tik pasireiškus pirmiems ligos požymiams. Per visą inkubacinį periodą užsikrėtęs asmuo viruso neplatina.

Liga prasideda staiga ir pasireiškia karščiavimu, silpnumu, raumenų, galvos, gerklės skausmu. Po to prasideda viduriavimas, vėmimas, atsiranda bėrimas, sutrinka inkstų/kepenų veikla, rečiau - išorinis ir vidinis kraujavimas.

Ebola hemoraginės karštligės diagnozavimas

Kadangi Ebola virusas yra **labai pavojingas**, tyrimai atliekami laboratorijose, atitinkančiose didelio biosaugos lygio reikalavimus. EHK gali būti patvirtinta atlikus specialius kraujo laboratorinius tyrimus. Tačiau tokie tyrimai vykdomi ne kiekvienoje laboratorijoje. Virusą kraujyje nustatyti galima tik esant išreikštiems ligos požymiams. **Nustatyti laboratoriniais tyrimais užsikrėtusius asmenis iki ligos požymių pasireiškimo neįmanoma.**

Kada reikia kreiptis medicinos pagalbos?

- Jeigu lankėtės teritorijoje, kurioje nustatytas Ebola viruso plitimas ar turėjote sąlytį su įtariamu sergant ar sergančiu EHK asmeniu ir Jums prasidėjo ligos požymiai, **nedelsiant** turite kreiptis medicinos pagalbos.
- Būtina pranešti sveikatos priežiūros specialistams apie Jums žinomus visus įtariamus sergant ir sergančius. **Kuo skubiau suteikiama medicinos pagalba susirgusiems, tuo didesni ligonių išgyvenamumo rodikliai.**
- Infekcijos plitimui kontroliuoti labai svarbu **nedelsiant** pradėti vykdyti infekcijų kontrolės priemones gydymo įstaigoje.

Ligos gydymas

Specifinio gydymo (licencijuotų vaistų) EHK gydyti kol kas nėra. Sunkiai sergantiems ligoniams reikalingas intensyvus palaikomasis gydymas. Dažniausiai tokie ligoniai yra netekę daug organizmo skysčių, todėl jiems būtinas skysčių ir elektrolitų atstatymas per intravenines lašelines. Kai kurie pacientai pasveiksta dėl tinkamos medicininės pagalbos. Ankstesnių EHK protrūkių metu 50-90 % ligonių mirdavo. Dabartinio protrūkio Vakarų Afrikoje metu mirštamumas siekia apie 60%. Ebola viruso plitimui kontroliuoti būtina asmenis, įtariamus sergant ar sergančius EHK, izoliuoti ir gydyti specializuotose sveikatos priežiūros įstaigose, kuriose taikomos griežtos infekcijų kontrolės priemonės.

¹ Intervalas nuo užsikrėtimo iki pirmųjų ligos požymių pasireiškimo.

Išvenk Ebola hemoraginės karštiligės!

Kuomet virusas patenka į žmonių bendruomenę, viruso plitimas dažnai tampa **nekontroliuojamas**. Todėl visuomenės, sveikatos priežiūros specialistų budrumas, informuotumas apie Ebola viruso ligos rizikos veiksnius, apsaugos priemonės yra **pagrindiniai** būdai, padedantys sumažinti ligų ir mirčių skaičių.

Pirmieji EHK ligoniai paprastai užsikrečia nuo laukinių gyvūnų ar jų skerdenos. Kiti asmenys Ebola virusu užsikrečia turėdami kontaktą su sergančiųjų krauju, kūno skysčiais, nesaugiai prižiūrėdami sergančiuosius, nesaugiai laidodami. Infekcijos profilaktikai, viruso plitimo ribojimui ar nutraukimui rekomenduojamos **šios priemonės**:

- Svarbu žinoti ligos požymius, infekcijos plitimo būdus ir būdus viruso plitimui nutraukti. Daugiau informacijos apie Ebola virusą ir ligą galite rasti Pasaulio sveikatos organizacijos (www.who.int) , Europos ligų prevencijos ir kontrolės (www.ecdc.europa.eu), Užkrečiamųjų ligų ir AIDS centro (www.ulac.lt) internetinėse svetainėse).
- Sekti Sveikatos apsaugos ministerijos, kitų institucijų rekomendacijas ir jomis vadovautis.
- Jeigu Jums kyla įtarimas, kad šalia yra žmogus, galimai sergantis EHK, rekomenduokite jam nedelsiant kreiptis medicinos pagalbos.
- Aplankius ligonį gydymo įstaigoje, išėjus iš palatos, būtina nedelsiant nusiplauti rankas su muilu.
- Tvarkyti mirusiųjų nuo EHK palaikus tik su asmeninėmis apsaugos priemonėmis. Mirusiųjų kūnai laidojami nedelsiant.
- Būtina vengti sąlyčio su laukiniais gyvūnais, kurie gali būti Ebola viruso šaltiniais (šimpanzėmis, vaisiais mintančiais šikšnosparniais, beždžionėmis, miško antilopėmis ir dygliatriušiais). Gyvūnų mėsą ar kraują prieš vartojimą būtina labai gerai apdoroti karščiu.

Ar saugu keliauti protrūkio metu?

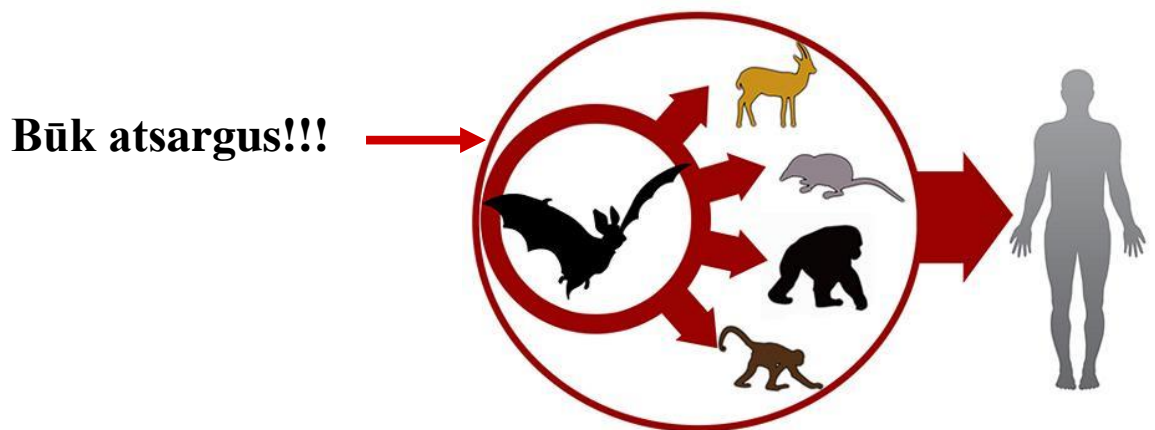
Atsižvelgdama į susiklosčiusią situaciją Vakarų Afrikos šalyse, į susirgimų skaičiaus didėjimą ir paveiktų teritorijų plėtimąsi, PSO paskelbė nepaprastą ir grėsmingą visuomenės sveikatai situaciją ir rekomendavo atsisakyti nebūtinų kelionių į Ebola viruso paveiktas Vakarų Afrikos šalis.

Ar gali būti įvežta EHK į Europos Sąjungos šalis, taip pat ir į Lietuvą?

Taip, tokia galimybė yra, nes Europos šalių medikai dirba Vakarų Afrikos šalių ligoninėse teikdami pagalbą nukentėjusiems asmenims. Užsienio ministerijos duomenimis, Vakarų Afrikos šalyse gyvena ir dirba Lietuvos piliečiai.

Literatūra

1. A. Ambrozaitis, Infekcinių ligų vadovas, Vaistų žinios, Vilnius, 2010 m.
2. Užkrečiamųjų ligų ir AIDS centras „Dažniausiai užduodami klausimai apie Ebola hemoraginę karštligę“. Prieiga: http://www.ulac.lt/uploads/downloads/duk_ebola.pdf, <http://www.ulac.lt/lt/ebola-hemoragine-karstlige->
3. Užkrečiamųjų ligų ir AIDS centras Ebola hemoraginė karštligė. 2014-08-01. Prieiga: <http://www.ulac.lt/lt/naujienos/pranesimai-spaudai/ebola-hemoragine-karstlige>
4. Klaipėdos visuomenės sveikatos centro Užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės skyriaus vedėjo pavaduotoja Ina Kuznecova „Ebola hemoraginė karštligė (informacija gyventojams)“. 2014-09-02. Prieiga: <http://klaipedosvsc.sam.lt/naujienos/ebola-hemoragine-karstlige-informacija-gyventojams/>
5. Joana Tamkevičiūtė Užkrečiamųjų ligų ir AIDS centras „Parengtos Ebola karštligės prevencijos ir valdymo asmens sveikatos priežiūros įstaigose laikinosios gairės“ Prieiga: <http://www.ulac.lt/naujienos/pranesimai-spaudai/parengtos-ebola-karstliges-prevencijos-ir-valdymo-asmens-sveikatos-prieziuros-istaigose-laikinosios-gaires>
6. International Medical Corps „International Medical Corps Responding Following Ebola Outbreak in West Africa“ Prieiga: https://internationalmedicalcorps.org/imc/pressreleases/2014_7_28_pr_sierra-leone_ebola-update?gclid=Cj0KEQjwyrqgBRDepamtLWA2oABEiQAV7nwwLBcnNsMMc5DdRunHWKg8ffH6EmNCEivHFCZBd-BfAgaAv8Y8P8HAQ#.VA61K8KSx2c

Miglė Lamanauskaitė visuomenės sveikatos specialistė